

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενον ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1878

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἶνε ἀναγκαία ἡ ἀγωγή εἰς τὸν ἄνθρωπον ;

Ἡ ἀγωγή εἶνε τόσον ἀρχαία, ὅσον καὶ ἡ ἀνθρωπότης αὐτή. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἐγεννήθη δεόμενος καὶ αὐτὸς ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀπογόνους καθήκον ἔχων νὰ παιδεύσῃ. Πρὸς τοῦτο δὲ αὐτὴ ἡ φύσις παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἐνστικτον, ὅπερ κοινὸν ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ ζῶον· διότι καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐν τῷ κύκλῳ του ἔχει τὴν αὐτὴν τῷ ἀνθρώπῳ ἀποστολήν. Τὸ ἐνστικτον δὲ τοῦτο ἐκδηλοῦται ἰδίως ἐν τῷ θήλει γένει τῶν τε ἀνθρώπων καὶ ζῶων, διότι εἰς αὐτὸ κυρίως ἡ φύσις ἐνεπιστεύθη τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἀπογόνων. Ἡ μήτηρ εἶνε ἡ καλλίστη τοῦ τέκνου τῆς τροφῆς καὶ παιδαγωγός. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ζώου καὶ ἀνθρώπου εἶνε αὕτη ὅτι, ἐνῶ παρὰ τῷ ζῳῳ τὸ ἐνστικτον μένει αἰεὶ τὸ αὐτὸ, ὁ ἄνθρωπος τὸναντίον νοῦν καὶ ἐλευθέραν βούλησιν ἔχων ἐκβαίνει καὶ πέραν τούτου καὶ πράττει κατὰ συνείδησιν καὶ κατὰ λογικοὺς νόμους. Πολλὰ μητέρες καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι δὲν ἐξέρχονται πέρα τοῦ ἐνστικτού, ἀλλὰ καὶ τούτου ἀμελοῦσι καὶ τῶν λογικῶν νόμων παρεκτρέπονται· πολλὰ μάλιστα ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ἐνστικτού εὕρισκόμενα δύνανται πολλὰ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ζῶων νὰ διδαχθῶσιν. Ἀλλὰ δύνα-

ται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ φύσει; Τὸ ἐνστιγκτον ἐξαρκεῖ πρὸς ἀγωγὴν μόνον, ἐκεῖ ἐνθα καθόλου ἐπικρατεῖ σύμπας ὁ βίος ὄντος τινός, ὡς παρὰ τοῖς ζώοις συμβαίνει. Ἄλλ' εἰς τὸν γευσάμενον τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, εἰς τὸν ἀψάμενον τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ διανοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἐνστιγκτον ἐν ἀθωότητι καὶ τυφλῇ ὑπακοῇ. Εὐθὺς ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀρχίσῃ νὰ διατάξῃ τὰ τοῦ βίου του κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν, πρέπει νὰ τροποποιήσῃ καὶ τὴν ἀγωγὴν του κατὰ ταῦτα· διότι ἡ παιδείσις ἀφορᾷ εἰς τὸν βίον καὶ τὴν διάταξιν τούτου. Ὅσω μᾶλλον ὁ βίος οὗτος ἀφίσταται τῆς φύσεως, τόσω μᾶλλον καὶ ἡ ἀγωγή θὰ ἐκτρέπηται τῶν ὑποθηκῶν τοῦ ἐνστίκτου. Ὁ δὲ πολιτισμὸς πολλαχῶς ἀντικείμενος τῇ φύσει ἀδυνατεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ταύτην ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ οὔτε πρέπει νὰ πράξῃ τοῦτο· διότι τὸ ἐνστιγκτον εἶναι ὁ δεσμὸς, ὁ διαφυλάττων τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς πτώσεως, ἐν ὅσῳ ἔτι οὗτος δὲν δύναται νὰ περιπατήσῃ, ἀποβάλλεται δὲ εὐθὺς ἀφοῦ ὁ παῖς ἐνδυναμωθείς δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο. Ὁ προορισμὸς ἄρα καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται ἐν τούτῳ: νὰ ἀπαλλαγθῇ τοῦ φυσικοῦ ἐνστίκτου, νὰ μὴ καθοδηγῆται ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸς νὰ διοικῇ ἑαυτόν. Εἰς ἕκαστον λοιπὸν παιδαγωγὸν ἢ ἐπιχειροῦντα νὰ παιδεύσῃ ὡς πρόβλημα ἀγωγῆς προτίθεται τοῦτο: νὰ λάβῃ καθαρὰν ἑαυτοῦ συνείδησιν, ὅπως ὡς λογικὸν ὄν ἐπιχειρήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ τὴν ἀγωγὴν κατὰ λογικοὺς κανόνας.

Τὸ ἐνστιγκτον λοιπὸν τῆς ἀγωγῆς ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀνυψώσῃ εἰς τέχνην παιδαγωγικὴν· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν τούτου προϋποτίθῃσι τὴν γνῶσιν, ἢ τέχνην τοῦ παιδεύειν τὴν ἐπιστήμην τούτου. Ἐντεῦθεν παρ' ἅπασι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς εὐρίσκομεν, ὅτι εὐθὺς ἀφοῦ ἡ ἀγωγή διαγνωσθῇ ὡς τέχνη σπουδαία διὰ πάντα, οἱ νόμοι ταύτης καθίστανται ἀντικείμενον σκέψεως παρὰ τοῖς σοφοῖς τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ἡ περὶ τὴν ἀγωγὴν τέχνη καὶ ἐπιστήμη συμβαδίζει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης, πολιτείας καὶ ἐκκλησίας καθόλου· ἄλλως δὲν εἶνε δυνατόν. Ἐν ἐλευθέρῃ πολιτείᾳ πρέ-

πει και ἡ ἀγωγή νὰ ᾔνε ἐλευθέρα. Ἐπίσης ἔνθα ἡ ἐκκλησία εὐνοεῖ θεσμοὺς ἐλευθέρους, ἐκεῖ και ἡ ἀγωγή τῆς νεολαίας φέρει ἐλευθερόφρονα τύπον. Ἐντεῦθεν και ὁ διάφορος χρωματισμὸς τῶν παιδαγωγικῶν ἐν Εὐρώπῃ συγγραμμάτων ὑπὸ διαμαρτυρομένων ἢ καθολικῶν συγγραφέων. Ἡ ἀνατροφή τῶν νέων εἶνε πάντοτε τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τε τῇ πολιτεία και ἐκκλησία, αἵτινες εἶνε αἱ δύο μεγάλαι δυνάμεις και ὀρίζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον και ἥττον τὸν ἐξωτερικὸν και ἐσωτερικὸν βίον τῶν ὑπηκόων των, συχνάκις δὲ μάλιστα καλοῦνται και νὰ παιδαγωγήσωσιν. Διότι πᾶσα πολιτεία, πᾶσα ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ, ὥστε ἡ νεότης νὰ ἀνατραφῇ συμφώνως πρὸς τοὺς σκοποὺς της και τὰ ἐαυτῆς ὄργανα, και νὰ ἔχη αὐτὴν ὑποχείριον τῶν θεσμῶν ἢ πεποιθήσεών της. Ἐνθα διαφορὰ ὑπάρχει, ἐκεῖ και ἡ νεότης κατὰ διαφόρους πρέπει ἀρχὰς νὰ ἀνατραφῇ.

Ἄλλὰ πρέπει νὰ εἶνε αὕτη ἡ ἀληθῆς ἀγωγή, ἥτις ὀρμαῖται ἐξ αὐτοῦ τοῦ σημείου; ἡ τοιαύτη παιδαγωγικὴ θεωρία ἀποδεικνύει ὅτι τοιαύτη μονομερῆς και πλεονέκτις περὶ ἀγωγῆς ἰδέα ἄγει εἰς οὐχὶ εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Ἡ Πρωσία εὐρίσκειται ἠναγκασμένη νὰ ἄρῃ τὴν ἀγωγήν τῶν νέων ἐκ τῆς ἐκκλησίας, διότι εὐρίσκει ὅτι αὕτη μόνον δι' ἐαυτὴν ἀνατρέφει, ἐνῶ ἡ ἐκκλησία παραπονεῖται, ὅτι και ἡ πολιτεία μόνον πρὸς τὸ ἴδιον ἐαυτῆς συμφέρον τὸ αὐτὸ πράττει· ἡ δὲ παραγνώρισις αὕτη τῆς ἀληθοῦς ἀγωγῆς φέρει περισπασμοὺς μὲν και ἀνωμαλίας ὡς πρὸς τὴν παιδευσιν, διάστασιν δὲ εἰς τοὺς διδάσκοντας, οἵτινες διὰ μόνῃς τῆς ὁμοιοῖας και συνεργασίας δύνανται νὰ προάξωσι τὴν δημοσίαν παιδευσιν και διὰ ταύτης και ἐαυτοὺς. Εἶνε πλάνη τὸ νομίζειν, ὅτι ἡ παιδείσις τῆς νεότητος τοῦτον κυριώτατον ἔχει σκοπὸν, τὸ νὰ ᾔνε θεράπεινα τῆς πολιτείας ἢ ἐκκλησίας, και νὰ χρησιμεύῃ πρὸς στήριξιν και ἐνίσχυσιν αὐτῶν. Ἡ ἀγωγή εἶνε τὸ πρῶτον δίκαιον, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος συναπαφέρει ὡς τοιοῦτος ἐν τῷ κόσμῳ, και τὸ πρῶτον καθῆκον, ὅπερ οἱ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ζωὴν διδόντες ἀναδέχονται πρὸς τὸν νεογέννητον· ἡ ἀγωγή ἢ χρησιμεύουσα νὰ μορφώσῃ ἄνθρωπον και οὐχὶ πολίτην ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς

πολιτείας, οὐχὶ ὁπαδὸν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς θρησκευτικῆς αἰρέσεως εἶνε ὁ ὕψιστος σκοπὸς πάσης παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης· ὁ ὕψιστος οὗτος σκοπὸς πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ, ἀδιαφοροῦντος ἂν εὐαρεστῇ ἢ οὐ μεγάλη πολιτικὰ ἢ θρησκευτικὰ συστήματα, ἂν ὠφελῇ ἢ βλάβη τοὺς σκοπούς των· διότι τὸ τελευταῖον ἤθελεν ἀποδείξει ὅτι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τι τὸ σαπρὸν, καὶ τότε οὐχὶ διὰ τῆς διαστροφῆς τῆς παιδείσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ σαπροῦ κρέατος πρέπει νὰ θεραπευθῇ. Ἐν πολιτεία ἀρίστη ἢ ἐν ἐκκλησία ἢ ἀρίστη καὶ ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ πρέπουσα ἀγωγή δὲν εἶνε κινδυνώδης, διότι ἀρίστη πολιτεία καὶ ἐκκλησία οὐδέποτε κατὰ βάθος δίστανται. Ἄλλ' ἂν τοιαῦται ἐλλείπωσιν τότε μάλιστα πρέπει ἡ παιδαγωγικὴ νὰ ἀποβλέπη πρὸς τὸν σκοπὸν, ὃν ἡ φύσις ἀπ' ἀρχῆς ἔθηκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸν κύριον παιδαγωγικὸν σκοπὸν· διότι διὰ τούτου ἡ ἀγωγή τῶν νέων καθίσταται πράγματι τοιαύτη, ὃ ἐστὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐποχὴν ἀνάπτυξιν τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας· ἀμφότεραι δὲ μόνον διὰ τῆς ἀδιακόπου συνδρομῆς καλῶς καὶ πολλαχῶς ἀνατετραμμένων ἐπιγόνων ἀνανεοῦνται καὶ ἀναγεννῶνται. Ὅπου λοιπὸν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι ἐπίγονοι, ἐκεῖ καὶ τὰ ἄτομα ὡς καὶ σύμπασα ἡ πολιτεία, εἰς ἣν ἀνήκουσι, βαίνουσι πρὸς τὰ πρόσω ἐκ παραλλήλου, τὸν αὐτὸν ἔχοντα ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν τάσιν.

Παιδαγωγικὸν ἐν Ἑλλάδι περιοδικὸν δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ γείνη βεβαίως ὑπηρετικὸν οὔτε τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτείας οὔτε τῆς ἐκκλησίας, διότι εὐτυχῶς καὶ ἡ ἡμετέρα πολιτεία ὑπὸ ἐλευθέρους διοικεῖται θεσμοῦς καὶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἀνεκτικὴ καὶ φίλελεύθερος πάντοτε δειχθεῖσα συνεταύτισε τὰ ἑαυτῆς συμφέροντα πρὸς τὰ τῆς πολιτείας.

Ἐπίσης ἐν Ἑλλάδι περιοδικὸν δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ ἀναγράφον τοὺς γενικοὺς περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως νόμους διὰ μόνην μίαν τάξιν ἀνθρώπων, διότι οὔτε ἡ ἡμετέρα πατρίς εὐτυχῶς ἀναγνωρίζει προνόμια οὔτε ἡμεῖς ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ ἀγωγή δύναται νὰ μερικευθῇ, ἀλλὰ θεωροῦμεν ὅτι παιδευσίς ἐν γένει εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ μέχρι τινὸς εἰς πᾶσαν τάξιν ἀνθρώπων, καὶ

πλουσίων καὶ πενήτων καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων· οὔτε δύναται μόνον ἐνταῦθα νὰ περιορισθῆ, ἀλλὰ θὰ πραγματευθῆ καὶ περὶ διαφόρων ἄλλων θεμάτων, ἅτινα ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν μέσῃν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνωτέραν. Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότατον ζήτημα εἶνε, πῶς ἡ ἀγωγή τῶν παιδῶν, ἣτις εἶνε ἐμπεπιστευμένη εἰς τοὺς διδασκάλους, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ; ἵνα τοῦτο ἐπιτευχθῆ πρέπει πρὸ παντός καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ παιδευθῶσιν· καὶ ἂν ἡ πολιτεία, παρ' οἷς οἱ διδάσκαλοι λαμβάνουσι τὴν ἄδειαν τοῦ παιδεύειν, ἐπαναπαύηται εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι οὔτοι ὑπέστησαν ἐπιστημονικὴν τινα δοκιμασίαν, νομίζομεν ὅτι δὲν σκέπτεται ὀρθῶς ἀλλ' ὀφείλει αὐτὴ νὰ φροντίσῃ, ὅπως καὶ οὔτοι λάβωσι τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τὸ ἔργον, εἰς ὃ ἀποδύονται, ἀγωγήν καὶ παιδείαν.

Πῶς παιδεύει ἡ πολιτεία τὸν διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν τῶν τέκνων τῆς; Ἔχει ἀνάγκην ἰδιαιτέρας παιδείσεως ὁ παιδαγωγός; Εἶνε ἱκανὴ ἄρα ἡ καθόλου παιδείσις, ἣν λαμβάνει ἐν τοῖς σχολείοις; Ἡ καθόλου παιδείσις ἤθελεν εἶσθαι ἀρκοῦσα εἰς τὸν διδάσκαλον, ἂν ἀποστολὴν εἶχεν μόνον οὔτος νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς παῖδας τοιαύτην μόρφωσιν, ἣτις ἐκπληροῦται διὰ τῆς καθόλου μορφώσεως, ἣν καὶ οὔτος ἔλαβεν. Ἄλλ' ἂν ἡ πολιτεία ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ διδασκάλου οὐ μόνον ὠρισμένας νὰ μεταδώσῃ γνώσεις εἰς τὸν διδασκόμενον, ἀλλὰ καὶ ἀριθμὸν μαθητῶν ταυτοχρόνως νὰ διδάσκῃ, τότε τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως, διότι τοῦτο προϋποτίθησι τέχνην, ἣτις πρέπει νὰ διδαχθῆ. Ἡ πολιτεία ἄρα ὀφείλει τοιοῦτους θέλουσα τοὺς διδασκάλους τῆς καὶ νὰ διδάξῃ τούτους. Εἶνε ἀνάγκη νὰ δώσῃ εἰς τούτους εἰδικήν τινα σπουδὴν, ἂν θέλῃ νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ τῆς. Τοῦτο πρὸ πολλοῦ καὶ αἱ διάφοροι τῆς Εὐρώπης κυβερνήσεις κατανοήσασαι συνέστησαν διδασκαλεῖα ἢ φροντιστήρια, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἔθνους. Τοῦτο καὶ ἡ ἡμετέρα κυβέρνησις συναισθανθεῖσα ἰδρύσει διδασκαλεῖον, ὥστε οὐχὶ πλέον πᾶς ὁ ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν γινώσκων νὰ διορίζηται διδάσκαλος τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὁ ὠρισμένον κύκλον γνώσεων γινώσκων καὶ

πρακτικῶς τὴν μέθοδον τοῦ διδάσκειν ἀσκούμενος νὰ καλῆται εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε ἀρκοῦσα ἄρα γε ἡ μάθησις ἡ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἢ ἄλλοις σχολείοις γενομένη καὶ πρακτικὴ τις ἀσκησις ἐν προτύπῳ σχολείῳ; οἱ τὴν ἐνστάσιν ταύτην ποιοῦντες ἀγνοοῦσι παντάπασιν τὸν προορισμὸν τῶν διαφόρων σχολείων. Ἐν Εὐρώπῃ τὸ ζήτημα τοῦτο εἶνε λελυμένον, ἡ δὲ ἴδρυσις τῶν γυμνασίων, τῶν πραγματικῶν σχολείων, τῶν πολυτεχνείων καὶ ἄλλων εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις, ὅτι διὰ πάντα κλάδον τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως ὀφείλει τις καὶ νὰ προπαρασκευασθῆ προσηκόντως. Ἡ ἐν τοῖς διδασκαλείοις μὲν μορφωσις ἀποβλέπει εἰς τοῦτο, ὅτι πᾶσαι αἱ θεωρητικαὶ καὶ πρακτικαὶ γνώσεις καὶ τέχναι αἱ ἐν αὐτοῖς προσκτώμεναι, πρέπει νὰ μεταδοθῶσιν ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος εἰς τοὺς παῖδας τοῦ λαοῦ, καὶ μάλιστα οὕτως, ὥστε οὐ μόνον ὁ νοῦς, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία νὰ μορφῶται. Τοῦτο δὲ, ὅπερ κυρίως ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν, μέτρον καὶ τρόπον τῆς διδασκαλίας τῶν καθ' ἕκαστον μαθημάτων, οὐδὲν ἄλλο διδακτῆριον δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἐντεῦθεν οὐδὲν γυμνάσιον, οὐδεμίαν ἄλλην σχολὴν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Πανεπιστημίου μὴ ἐξαιρουμένου, δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ διδασκαλεῖον. Εἶναι πλάνη τὸ πιστεύειν, ὅτι ὅσω περιεκτικωτέρα καὶ βαθυτέρα εἶνε ἡ παιδείσις τοῦ ἀνθρώπου, τόσω ἰκανώτερος εἶνε οὗτος πρὸς τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν· τοῦναντίον διδάσκαλος, ὅστις διήνυσεν τὰς σπουδὰς του εἰς γυμνάσιον καὶ πανεπιστήμιον νομίζει λίαν ταπεινὸν τὸ διδάσκειν μικροὺς παῖδας, καὶ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ του ἢ τῷ ἐγωϊσμῷ του θὰ βλάβη μᾶλλον ἢ θὰ ὠφελῆ. Τὰ διδασκαλεῖα λοιπὸν εἶνε τὰ μόνον παρασκευάζοντα ὠφελίμους διὰ τὴν παιδείσιν τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ διδασκάλους, καὶ θὰ ᾔτο εὐχῆς ἔργον, ἂν ἡ κυβέρνησις συνίστα καὶ ἕτερα δύο, ἐν μὲν ἐν Πάτραις, ἕτερον δὲ ἐν Κερκύρα, διότι νῦν εἶπερ ποτε ἡ πατρίς ἔχει αὐτῶν μεγίστην ἀνάγκην.

Πρέπει νὰ διαιτῶνται οἱ προαλειφόμενοι εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἐν τοῖς διδασκαλείοις; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔσχε πολλοὺς τοὺς ὑπερασπιστάς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐναντίους· ἡ

διαρρυθμίσει τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ Γυμνάσια, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, ἔνθα τὰ ἄριστα αὐτῆς Γυμνάσια καὶ Λύκεια τοιαύτην ἔχουσι διοργανώσιν.

Ὅπως δὲ καλὰ δημοτικὰ σχολεῖα εἶνε ἡ πρώτη βᾶσις τῆς παιδείας τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ καλὰ διδασκαλεῖα εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς παιδεύσιν διδασκάλων. Ἀλλ' ἵνα ἀποκτήσῃ ἡ πολιτεία καλοὺς καὶ ἱκανοὺς διδασκάλους ἀπαιτεῖται οὐ μόνον νὰ τοὺς μορφώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν αὐτῶν ἐν τῇ κοινω- νίᾳ. Ἡ γλίσχρος ἀνταμοιβὴ εἶνε ἀναξία εἰς ἔθνος καυχώμενον ἐπὶ πολιτισμῷ καὶ παιδείᾳ· ἡ ταπεινὴ θέσις, εἰς ἠνκατῆλθον οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους, δὲν τιμᾷ πολὺ τοὺς ἐκάστοτε τὴν πα- τρίδα κυβερνήσαντας. Ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ δὲν δύναται ἀντὶ 50 ἢ 80 δραχμῶν νὰ ζῆσῃ ἐντίμως οἰκογενειάρχης διδάσκαλος, οὔτε ἀντὶ 250 δραχμῶν δύναται νὰ τηρήσῃ ἀξιοπρεπῆ θέσιν ὁ καθηγητῆς, ἀλλὰ θὰ φροντίσῃ ἢ ἐπαιτῶν νὰ προσπορίζηται τὸν ἄρτον τοῦ ἢ ἀπεμπολῶν τὸ ὑψηλόν του ἔργον. Ἄς μὴ λησμο- νήσῃ ἡ κυβέρνησις (ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν ῥῆσιν μεγάλου φι- λολόγου), ὅτι εἰς τοὺς διδασκάλους ἔχει ἀναθέσει τὴν νεότητα, ἀλλ' εἰς τὴν νεότητα εἶνε ἀνατεθειμένον τὸ μέλλον τῆς πα- τρίδος! (1)

ΕΜΜ. ΓΑΛΑΝΗΣ.

---

(1) Σημ. Ἐσταχυολογήθη ἐν πολλοῖς ἐκ τοῦ Ῥικετίου καὶ ἄλλων παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων.
